

תמצית דברות קודש של כ"ק אדמו"ר שליט"א

~ שב"ק פרשת חיי שרה תשפ"ד ~

נכתב כפי הבנת המתבים [בלתי מוגה - מיוחד לחזרה]

ליל שב"ק

שמתוך מחשבות אלו בחלה נפשו והתחיל להקיא בפניהם. וזה העניין שרקק רבי עקיבא, כדי למאס את עצמו ממנה שלא יבא לידי הרהור.

אמנם את סיבת שחוקו ובכיותו של רבי עקיבא מבאר ה'אור המאיר' על פי מה שנתבאר, היינו שמאחר שראה יפיה התבונן בדעתו שודאי ניצוץ קדוש טמון בה, שהרי כל היופי שבעולם אינו אלא מן השכינה הק', אלא שכביכול נתגלגלה השכינה עד לתחתית המדריגה ונתלבשה באשה זו, ולכן בכה 'על האי שופרא דבלה עפרא', היינו ניצוץ הקדוש של השכינה הק' שבלה בעפר ונתלבש בדברים טמאים כאלו. ולכן שחק מאחר שהיא עתידה להתגייר ולינשא לו, דהיינו שמאחר שבכה כל כך על הניצוץ הקדוש הרי העלהו וביררו ולכן ודאי שתתגייר ויעלה הניצוץ האלקי לקדושה.

והנה עבודה זו של העלאת הניצוצות והעלאת המחשבות רעות אינו שייך לנו, ושייכים רק לצדיקים (עיי' בתניא פכ"ח), אבל גם אנחנו ע"י שאין מסתכלים ואין מהרהרין מעלים את הניצוצות ומתקנים אותם בתיקון השלם, שזו עבודתנו לקראת ביאת משיח כאמור, לברר את הניצוצות שעוד שבויים בידי הקליפה.

ולכן נשלחים לנו מן השמים בדורנו דור עיקבתא דמשיחא נסיונות גדולים בענינים אלו, וע"י שאנו מקיימים 'ולא תתורו' אנו מעלים את הניצוצות האחרונים ומקריבים את הגאולה. והקב"ה חמל עלינו שלא נצטרך לילך סביבות כל העולם כולו כדי ללקט הניצוצות הקדושים מכל מקום שהם, ולכן הזמין בדורנו כלים מכלים שונים שבכלי אחד יכולים לשמוע ולראות מסוף העולם ועד סופו, וכשהאדם מקיים 'ולא תתורו' ואינו מתקרב למקום הסכנה הרי מעלה בזה הניצוצות מכל העולם בעודו יושב במקום אחד. ואף שבעיני האדם נראה כאילו לא עשה כלום, והינו שואל בתמיהה 'ואם האב איך שוין געטוהן דא', אבל באמת פעל ועשה תיקונים גדולים בהעלאת הניצוצות, ובכלי אחד קיים אלפי מצוות ד'ולא תתורו'. וא"כ מצות 'ולא תתורו' גדולה למעשה יותר מכל מצוות עשה, מאחר שמקיים אותה בריבוי גדול.

ולכן התורה מזכירה את ענין היופי אצל רבקה כדכתיב 'והנערה טובת מראה מאד' (בראשית כד טז), כי ענין היופי מורה שהיא ניצוץ מהשכינה הק' שהיא מקור היופי והחן, והיתה כבושה תחת הקליפות של בתואל ולבן, ואברהם אבינו שלח את אליעזר

'ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה'. וברש"י: בת ק' כבת כ' לחטא, מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין אף בת ק' בלא חטא, ובת כ' כבת ז' ליופי.

הנה אנו עומדים סמוך מאד לביאת המשיח ולתיקון העולם בגאולה השלימה, כמו שרואים בחוש שהעולם מתהפך ומתגעש לקראת השינוי הגדול שיתרחש, ועלינו מוטל לעשות את התיקונים האחרונים הנדרשים לקראת ביאת משיח, בכך שנעבוד את השם כדבעי וכך נלקט את הניצוצות הקדושים שנפלו לתוך הקליפות, ואז יתגלה ה' למלך על כל הארץ.

ודבר זה ידוע מספ"ק שכל טוב וחסן שישנו בעולם אין מקורו אלא מהשכינה ומהניצוץ הקדוש שנתלבש בו, ועלינו להעלותו מְגֻלוֹתוֹ ולקשרו למקורו, כמו שכתב האור המאיר (ריש פרשתו) בשם המגיד הגדול ממעזריטש ז"ע 'בביאור מאמר חז"ל (תענית לא א) 'אין אשה אלא ליופי', שכל העולמות לא נבראו כי אם שיקבל הקב"ה שעשועים ממדריות התחתונות שנקראו 'אשה'. וזהו מה שכתב רש"י שהיתה בת 'עשרים' כבת 'שבע' ליופי, דהיינו שכל התפשטות המדרגות בגשמיות [הרמוז בענין 'עשרים', כמו שמבאר האור המאיר], הכל הוא מ'שבעת' הספירות הק', והכל הוא 'ליופי' דהיינו כדי שיקבל הבורא ית"ש נחת רוח ותענוג כשבנינו עם ישראל יעלו אותם אל השורש.

וזו היא עבודת הצדיקים, שכאשר צדיק רואה דבר נאה הרי הוא יודע שנתלבשה שם השכינה הק', שהרי אין יופי בעולם אלא השכינה, ובכך הוא מעלה את אותן הניצוצות.

וזה ביאור הגמרא (ע"ז כ.) שכשראה ר' עקיבא את אשת טורנסורופוס הרשע [שהוא היה לבסוף מי שסרק את בשרו במסריקות של ברזל] 'רק ובכה ושחק', והגמ' מבארת שרקק מאחר שבאה מטיפה סרוחה, ושחק כי היא עתידה להתגייר ורבי עקיבא ישא אותה, ובכה 'דהאי שופרא בלי עפרא' דהיינו שאת היופי הזה יב'קה העפר.

והנה ענין הרקיקה מבאר ה'אור המאיר' ע"פ המעשה שסיפר המגיד הגדול ז"ע, שפעם אחד נודמן לפניו פריץ אחד עם אשתו הפרוצה, והמגיד רצה למאוס ברע ולכן צייר במחשבתו איך שנוצרה מטיפה סרוחה הנברא מדברים הנמאסים ביותר, עד

לקחתה מתוך הקליפות. ונראה שמאחורי הכל עמד אברהם אבינו בעצמו ופעל בכוחו הגדול להוציאה בעצמו מהקליפה [כמ"ש בקדושת לוי (ד"ה והנה רבקה יוצאת ועוד) שרבקה היתה בעצם בת אברהם אבינו, ולא נולדה מכח בתואל אלא מכח אברהם]. וכך המשיכו אותה מפדן ארם והעלו את הניצוץ הקדוש שבה מן הקליפות, שתבא לינשא ליצחק אבינו שהיה מהאבות הק' ויחד יהיו נשמה אחת כמו כל חתן וכלה, וביותר שיצחק ורבקה יחד הם יחוד נפלא, שיצחק רבקה בגי' תקט"ו כמנין ואתחנן, וגם בגי' תפל"ה וכן שיר"ה, ובסופו של דבר נעשית רבקה אחת מארבע אמהות הקדושות, ויחוד קדוש של נישואיהם נרמז בר"ת בסוף נשמת כל חי בפי ישרים תתרומם ובשפתי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל" הם ר"ת יצחק רבקה"ה (עי' באברהם).

והנה ידוע מאמר חז"ל (ב"ר כה ג) שיש באדם עצם הנקרא 'עצם הלזו', שהוא מתקיים לעולם ואף לאחר מות האדם אינו נפסד בקבר ונשאר עד שעת תחיית המתים, ואז יבנה שוב כל גוף האדם מאותו עצם, ואף אם יטחנהו ברחיים לא יטחן ואם ישרפוהו באש לא ישרף אלא יתקיים בתוקפו. וידוע הסיבה שהיות והוא אינו נהנה מכל מאכל האדם אלא רק מסעודת מוצש"ק (כ"י או"ח סי' ש"בם שבלי הלקט), וי"א שנהנה מכל סעודות השבת, ממילא לא השתתף עצם זה בהנאה מ'עץ הדעת' החטא שהביא מיתה לעולם, שהרי חטא זה אירע ביום שיש, יום בו נברא אדם הראשון, ומשום כך עצם זה נשאר קיים באופן נצחי, (שכן לא נקנסה מיתה אלא על האיברים שנהנו מ'עץ הדעת'), והוא נשאר תמיד בדרגת אדם הראשון קודם החטא, והיא חיי החיים שיש להאדם והיא שורש כל קיומו.

ומצינו שעצם הזה נקרא גם 'נסכו', וגם מצינו שנקרא 'בתואל הארמי' כמו שכתב בזוה"ק (ח"א קלו. במדרש הנעלם), וכתוב בספרים רמז בזה, שישלשה שמות אלו לזו בתואל נ'סכו ראשי תיבות לב"ן הארמי (כן איש חי יוצא שנה ב' אות כז). ומסביר היעב"ץ בסידורו למה נקרא רמאי, 'שאע"פ שנראה כמת בגוף המת כשאר חלקיו, אבל באמת היא שורש החיים'.

והנה גם בגשמיות העולם יש את ענין הלזו שהוא שורש חיות כל העולם, והוא מקום המקדש כמו שכתוב בפרשת ויצא (כה יט) שיעקב קרא למקום המקדש בית אל 'ואולם לזו שם העיר לראשונה', כי מקום זה הוא שורש וחיות כל העולם כולו. ובפרט שמרכז בית המקדש הוא לוחות הברית שהם תכלית הבריאה, וכמו שדרשו עה"פ (בראשית ב ד) 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם', דקאי על הלוחות, שהם ב' לוחות של ה' דברות על כל אחד, והיינו ב' ה' בראם². והרי איתא ברמב"ם (הלכות בית הבחירה

פ"ד ה"א) דכשבנה שלמה המלך את הביהמ"ק כבר הכין מקום לגניזת הארון שבתוכו שוכנים לוחות הברית, ובגמ' (יומא נד.) איתא דהארון במקומו נגזו דהיינו במחילות תחת קדש הקדשים [ואע"פ שכהיום חופרים שם ואין מוצאים כלום, הרי אין זו קושיא כלל כי הארון אינו דבר גשמי כלל, כמ"ש בגמ' (שם כא.) שמקום ארון אינו מן המדה, ולא היה לו משקל אלא היה נושא את נושאי (סוטה לה.)] בכדי שיהיה להעולם קיום על ידם. ומאחר דשורש וקיום כל הבריאה נמצא במקום המקדש, הרי הוא בחינת הלזו שבעולם ועליו עומד ומתקיים העולם.

[ועל ענין הלוחות אנו אומרים בתפילת שחרית דשבת 'שמח משה במתנת חלקו וכו', בעמדו לפניך על הר סיני ושני לוחות אבנים הוריד בידו, שאנו שמחים מאד בלוחות שהם קיום כל העולם כולו, כי משה רבינו מחזיר לנו בשבת את הארת לוחות הראשונות בשבת קודש כנודע].

ועבודתנו בעולם הזה כפולה, מחד יש לנו למשוך ממקום המקדש חיות לכל מעשינו, ובפרט בתפלה שאנו מכוונים את לבנו לבית קדשי הקדשים (כדאי בשו"ע סי' צד ס"א), ומאידך ללקט ולהעלות הניצוצות הק' שבכל הבריאה לשורש העולם, ובה יתקן העולם ויתגלה מקום המקדש בפועל.

והנה לאדם נראה שאין לו כוחות אלו, להעלות ניצוצות ולתקן את כל העולם במעשיו, ובכללות רעה חולה היא [ובפרט בדורנו] שאנשים אינם מאמינים בכוחם ומופרך בדעתם שיכולים להגיע להשגות בתורה ותפילה ועבודת ה'. וכל זה הוא מרמאות של עצם הלזו הנקרא בתואל הארמי, שאע"ג שטמונים בתוכו כוחות נפלאים של חיות תמידית ללא מציאות של מיתה הרי הוא מרמה את כל רואיו ומראה את עצמו כעצם פשוט כמ"ש לעיל בשם היעב"ץ, וכן ברוחניות הוא מסתיר עצמו מן האדם שלא ידע שיש בתוכו נקודת חיות וקדושה שעדיין עומד במדרגת האדם לפני החטא, וכך האדם סובר שאינו ראוי לכלום ואינו יכול להעלות ניצוצות ולהגיע למדרגות. אבל באמת טמון בתוכו כוחות עצומים בלי גבול ותכלית, שעל ידם יכול להגיע למדרגות גבוהות ולפעול גדולות ונפלאות בהעלאת הניצוצות.

וענין זה רמז אליעזר עבד אברהם בשני הצמידים שנתן לרבקה, שביאר רש"י (כד כב) "שני צמידים רמז לשני לוחות מצומדות, 'עשרה זהב משקלם' רמז לעשרת הדברות שבהם', שהראה לה בזה שהיא צריכה להיות בת זוגו של יצחק, שהרי היא נולדה מיד אחר עקידת יצחק (כמ"ש רש"י לעיל כב ט), שאז חניכו וייסדו את מקום העקדה הר המוריה להיות מקום המקדש [כמ"ש רש"י על הפסוק (שם ד) אשר יאמר היום בהר ה' ייבא], ששם יהיה מונחים הלוחות ויהיה מקור החיות של העולם, וממילא נולדה אז רבקה שהיא ניצוץ השכינה הק' הטמונה בקליפות כמו שנתבאר לעיל, ונטמנה

² עי' בספה"ק שמנה לחמו, דרוש לשבת (סמוך לסוף הדרוש).

¹ עיין במעבר יבוק (שפת אמת מאמר ב פ"ו).

תחת 'בתואל הארמי' שהוא רמז לעצם הלוח, לרמזו שעל ידה תהיה קיום העולם, וא"כ ודאי שעליה לילך לאברהם אבינו שהוא שורש הבריאה, כידוע שדרשו חז"ל (ב"ר יב ט) על הפסוק הנ"ל 'בהראם', 'אל תקרי בהראם אלא באברהם'. ובפרט ששורשו של אברהם אבינו אחוז בלוחות הברית, כי אמרו חז"ל (ב"ב טז): 'אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא', ואמרו שם 'בשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה', והרי כבר אמרו חז"ל (שה"ש רבה ה יד) שהלוחות הראשונות נחצבו מגלגל חמה. ולכן נתן אליעזר לרבקה את הצמידים הרומזים אל הלוחות, לומר שניצוץ השכינה שבה שהוא בחינת הלוח יבוא לביתו של אברהם שגם הוא שורש הבריאה והלוח שבו, ובכך תעלהו מתוך הקליפות ותתדבק במקורה שהיא השכינה הק'.

ואותו הייחוד הנורא והנפלא בין רבקה שהיתה שבויה ביד בתואל ולבן, ובין יצחק אבינו הקדוש מרחם, לא היה ענין של מה בכך, ולצורך כך שלח אברהם אבינו לקחת את רבקה ע"י אליעזר עבדו, שלא היה סתם עבד אלא במדרגה נעלית ומשל בכל אשר לאברהם, וכמו שאמרו חז"ל (ילקוט שמעוני בראשית פרק כד רמז ק), 'שהיה זיו איקונין שלו דומה לו', ו'שליט ביצרו כמותו'. ואף כתב הרמ"ע מפאנו ז"ע (אם כל היגסו'י) שאליעזר ממשוך לשמש את אברהם אבינו בגן עדן, ולכן כשרבקה הגיעה 'ויצא יצחק לשוח בשדה' היינו בגן עדן (ע"י ילקוט ש"ט ובספורנו), 'און צוויי גן-עדן-אידן' האבן זיך געטראפן, ועי"ז פעלו יחוד הנעלה הזה בין יצחק ורבקה.

וזהו ענין 'באר לחי רואי' שמשם בא יצחק כמפורש בפסוק שקודם לכן, דבאר היא השכינה הק' כנודע (זוה"ק ח"א קלה), כי מבחוץ לבאר רואים רק הפירה כלשהי בקרקע ובתוכה מעט מים ואין רואים שיכולים לשאוב ממנה מים הרבה, אבל למעשה הוא נובע עוד ועוד ואינו פוסק, כי שם הוא שורש נביעת המים, וכן השכינה היא שורש היופי והטוב שבעולם למרות שאינו ניכר כך בעוה"ז, ומשם הגיע יצחק כדי להוציא את ניצוץ הקדושה של רבקה מתוך הקליפות.

יעזור השי"ת שכן נזכה שכבר יתגלה המקום המקדש לעינינו, כי הרי מה שהישמעאלים חופרים שם הוא אבן סימן מן השמים 'או מען גראבט שוין פון אונטן ביים מקום הארון', וכבר מתעורר הארון שנגנו שם במקומו להתגלות. ובפרט בשבת זו שקוראים בה את 'פרשת השידוכים', ומתעורר בזה השידוך והיחוד בין קוב"ה ושכנתו, שאז יהיה יופיו האמיתי של העולם כשיתגלה כבוד השכינה לעינינו, ונראה 'לעכטיגע' זמנים בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

צווייטע תורה

אחר פרשת העקדה כתב רש"י (כב ט): 'בשובו מהר המוריה היה אברהם מהרהר ואומר אילו היה בני שחוט כבר היה הולך בלא

בנים, היה לי להשיאו אשה מבנות ענר אשכול וממרא, בשרו הקב"ה שנולדה רבקה בת זוגו'. והנה בודאי לא היה אברהם אבינו מתרעם על עצמו למה לא השיא את יצחק בנו בכדי שיהיה לו בנים לפני העקידה, שהרי אברהם אבינו לא עלה על דעתו שום מחשבות של נגיעות עצמו כלל, והיה מוכן לשחוט את יצחק בשמחה רבה אע"פ שישאר בלי בנים.

וביאר ה'דברי ישראל' (סו"פ וירא) בשם זקנו הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר ז"ע, שכאשר שב אברהם אבינו מהר המוריה היה מצטער שלא נתקיים ציווי הבורא לשחוט את בנו, וחשש שהוא היה הגורם לזה, מאחר שהוא לא השיאו אשה קודם לכן והקב"ה לא רצה להפר הבטחתו לאברהם 'כי ביצחק יקרא לך זרע', ושמא לכך נצטוו 'אל תשלח ירך אל הנער' כדי שיחיה ויוכל להוליד בנים, ועל זה התאוונן אברהם אבינו שהיה לו להשיאו אשה מקודם והיה מוליד בנים וכבר היתה מתקיימת ההבטחה 'כי ביצחק יקרא לך זרע' וכך היה יכול לקיים ציווי הבורא לשחטו לעולה באמת. וסיים הרה"ק רבי יחזקאל 'התמרמר מאוד, ועשה תשובה על זה שהיה בידו לקיים המצוה בשלימות והוא בעצמו גרם שלא נתקיים'. ולכן בשרו הקב"ה שרק עכשיו נולדה רבקה בת זוגו ולא היה בידו כלל להשיאו אשה מקודם, ובאמת אברהם עשה מה שעליו וקיים מצות העקידה בשלימות, אלא שכך עלה במחשבה תחלה לפני הקב"ה ומראש כך היה הציווי 'העלהו לעולה', להעלותו למזבח ולהורידו.

ולפי זה אדרבה, הרהורי אברהם אבינו מוכיחים שהשתוקק מאד לקיים מצות השי"ת לשחוט את יצחק, וכפי שאנו רואים שאף אחר שנצטוו 'אל תשלח ירך אל הנער', והיה לו לשמוח ולומר 'ב"ה נתבטלה הגזירה ויכולים לחזור לביתנו בשלום', לא אמר כן אלא נשא ונתן עם המלאך 'א"כ לחנם באתי לכאן, אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם' (רש"י שם פסוק יב), ולא ינוח ולא ישקוט עד שיוכל לקיים מצוה זו.

ויש להוסיף עוד שהקב"ה הראה לו בבירור שלא מעשיו הם שגרמו לביטול העקדה, שהרי אף לאחר שנשא יצחק את רבקה לא היה לו בנים עוד עשרים שנה, שהרי היה בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה (בראשית טו ט), וכשילד את יעקב ואת עשיו היה כבר בן ששים (שם טו), וא"כ אף אילו היה אברהם משיא את יצחק בהיותו בן שמונה עשרה שנה עדיין לא היה מוליד בנים עד העקידה. וזה ראייה ברורה שהראה לו הקב"ה שלא בגלל מעשיו יצחק לא נשחט, שהרי גם אם היה משיאו קודם לא היה זוכה לבנים עד העקדה, אלא על כרחך שלא כך היה רצון ה', וכבר נתקבלה עבודתו במה שעשה ומתחילה כך היה רצון השי"ת.

שיחה לאחר השלחה"ט

הקשה הרה"ק מוהר"ם מבולגרייא על מה שכתוב (כד ט) 'ויצא יצחק לשוח בשדה' שהוא לשון תפילה כמו שכתב רש"י, ואיך התפלל בשדה שהיא מקום פתוח, הרי איפסק הלכתא (או"ח סי' צ

ס"ה) שאסור להתפלל בבקעה שהיא מקום פתוח. והרה"ק תירץ בכמה אופנים.

והנה איתא במדרש (ילקוט"ש קא) שכששמע אברהם אבינו 'אל' תשלח ידך' לא האמין למלאך, שהרי שמע מפי הקב"ה בעצמו לשחטו, עד שנפתחו לו כל הרקיעים ואמר לו הקב"ה בעצמו שלא ישחטנו. ונראה מחז"ל ש'שדה' זו היתה מקום המקדש [כמו שאמרו (פסחים פח).] ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר 'ויצא יצחק לשוח בשדה', ונראה שב'מקום פתוח' כזה יכולים שפיר להתפלל, ואדרבה היא מקום ראוי ביותר להתפלל שם.

של"ס

'ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחוות קבר מאת בני חת'. וברש"י: תקומה היתה לה, שיצאה מיד הדיוט ליד מלך.

[תחילה אדבר מעט במעלת התענית דיבור שקיבלנו על עצמנו לקיים למחר. ענין קדושת הדיבור גדול מאד מאד, וראיה לדבר שכל קדושת הספר תורה ואותיותיו אינו אלא ע"י הדיבור, שאומרים לפני הכתיבה שכותבים לשם קדושת ס"ת (ויד"ס רעד ס"א), ואף חובה על הסופר להוציא את תיבות התורה מפיו קודם שיכתוב כדי שתהא קדושת הבל פי הסופר נמשכת על הכתב (ב"ה או"ח סי' לב ס"ז ובמשנ"ב ס"ק קל"ו). וכן כח הדיבור לפעול גדולות ונצורות גדול מאד, כמו שכולכם יודעים מה שעבר עלי ורק ע"י כח התפלה של כלל ישראל אני קיים כאן כהיום.

ומשום כך צריך הדיבור להיות בקדושה, וביום ששומרים את הדיבור הרי התורה היא תורה אחת והתפלות הם תפלות אחרות. ולכן הקפידו מאד בקרב מקהלות החסידים שלא לדבר לפני התפלה, ואין זה 'סטראשע', אלא שרק אז יכולה התפלה להיות באמת כתיקונה. ורואים בחוש איך שהקליפה מתנגדת מאד לזה, ועושה כל מה שביכלתה להפריע את קדושת הדיבור, ובפרט במקוה טהרה שיש שמדברים שם מיני שטותים והבלים שלא ידברו בשום זמן ומקום אחר, ואף אין להם בדיבורים אלו שום צורך. ואין בזה שום מילתא דתמיהה, כי זה מהותה של הקליפה, שיודעת גודל כח הטהרה של המקוה וזה מפריע לה ביותר ולכן דוקא במקום טהרה זה יש נסיון גדול.

וידוע שברית הלשון וברית המעור הולכים יד ביד (עי' ספר יצירה פ"א מ"ב), ואם אין קדושת ברית הלשון אין קדושת ברית המעור, ומאידך שמירת הדיבור היא תיקון גדול. ולמעשה יש לדעת שפגם הדיבור הוא גדול מאד, ועלינו לעשות מה שבידינו לתקן.]

הנה כתבה לנו התורה בזה שהיתה כאן תקומה גדולה לשדה עפרון, שנתעלתה להיות מקום קבורת האבות הקדושים ונעשית למקום קדוש מאד, וכתוב בחז"ל שענין מערת 'המכפלה' היינו שכפולה בקדושתה, שהיא מקום קבורת האבות וגם מחובר למקום המקדש, דהיינו שהיא כפולה בקדושת הברון וירושלים (עי' זוה"ק ח"י שרה קכח:).

ואברהם אבינו שילם בעבורה ד' מאות שקל כסף, שהוא סכום משונה מאד שאינו מתישב על הדעת כלל, כי הרי יעקב אבינו קנה את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו במאה קשיטה (בראשית לג ט) שהן מאה מעות (רש"י שם), דהיינו ה' שקלים [כמ"ש בתרגום על הפסוק (שמות ל, יג) 'עשרים גרה השקל' 'עשרין מעין סלעא', וא"כ מאה מעין הוא ה' סלעים], וכאן שילם אברהם אבינו 'ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר', שיש דעות שונות במפרשי התורה איזה שקלים הם וי"א שהם שקלים שכל אחד מהם שוה מאה סלעים (עי' רש"י בפרשתן ובב"ב מ"ב פז ריש ע"א), אבל לכל הדעות הם סכום גדול מאד, הרבה יותר מן הראוי למערה אשר בקצה שדהו בעיר חברון שהיא אדמת טרשים אשר הקצוה לקבורת מתים (רש"י במדבר יג, כב).

וכתבו הקדמונים (רבינו אפרים עה"ת) שהד' מאות שקל כסף הם נגד הד' מאות פרסה שהיא גודלה של כל ארץ ישראל (עי' מגילה ג. ותוס' ב"מ כה. ד"ה המשה), ואף שעפרון לא ידע את כל סודות המקום הקדוש שברשותו הבין שיש דברים בגו לכן בקש סכום גדול כל כך, ומאידך אברהם אבינו הסכים לשלם מאחר שהריח שם ריח גן עדן וכבר ידע שיש קדושה באותה מקום ונקבר שם אדם הראשון (פרד"א פל"ו), וידע שמקום זה הוא שורש כל הבריאה וכל כלל ישראל מאחר שהוא מכוון כנגד ירושלים ומקום המקדש כמו שביארנו (ליל שב"ק) שמקום המקדש הוא שורש כל הבריאה [ומקובל שגם משה רבינו נקבר שם במערת המכפלה (ילקוט ראובני פר' ברכה בשם ספר התמונה), ונרמז בפסוק (כג יט) 'מערת שדה המכפלה' ר"ת מש"ה (חומת אנך להרחיב"א בפרשתן אות ז)].

והנה כבר ביארנו (ליל שב"ק) מה שכתוב על רבקה על רבקה (כד טז) 'והנערה טובת מראה מאוד', דהיינו שהיתה ניצוץ השכינה הק', והוא כי כל ענין היופי שבעולם היא ניצוץ השכינה הק' שנשתלשל למדרגה התחתונה, כמ"ש באור המאיר (ריש פרשתן) במעשה המובא בגמ' (ע"ז כ). שכאשר רבי עקיבא ראה אשת טורנוסרופוס הרשע 'ךק ובכה ושחק', והגמ' מבארת שרקק מאחר שהיתה באה מטיפה סרוחה, ושחק מאחר שעתידה להתגייר ור' עקיבא ישאנה לאשה, ומה שבכה הוא מטעם 'דהאי שופרא בלי עפרא' דהיינו שאת היופי הזה יב'לה העפר, ומבאר הוא ז"ל שבכה על האי שופרא דהיינו יופי השכינה הק' שהיא מקור היופי שבעולם 'בלי בעפרא' וירד למקום הטינופת ונתלבש במרשעת כזו, ומשום זה עצמו שחק מאחר שראה ברוח קדשו שיצליח להוציא ניצוץ הזאת ושתתגייר ותינשא לו.

וכן מצינו שיהושע בן נון נשא את רחב הזונה (מגילה יד:), והרי היא היתה זונה מפורסמת והיתה מפקרת את עצמה לכל, עד כדי שאמרו (שם טו.) 'כל האומר רחב רחב מיד ניקרי', שבהזכרת שמה לבד באים לידי טומאה, ודוקא אצלה החביאו פנחס וכלב את עצמם כשהלכו לרגל את ארץ ישראל בימי יהושע בן נון (יהושע ב), מאחר שהיופי שלה היה מורה שהיא היתה ניצוץ מהשכינה, ולכן

בסוף העלה אותה יהושע בן נון ונתגיירה ונשא אותה.

וגם אנחנו מעלים את הניצוצות ע"י שמתגברים על הנסיונות בלאו ד'ולא תתורו', וזהו עבודתנו בפרט לקראת ביאת משיח, ולכן נשלחים לנו מן השמים בדור הזה דור עיקבתא דמשיחא נסיונות גדולות בענינים אלו, יותר מבדור המבול ה' ישמרנו ויצילנו, וע"י שמקיימים 'ולא תתורו' מעלים את הניצוצות לשורשם ועושים תיקונים גדולים. 'ס'זעהט אויס ווי דער אייבערשטער דרייט אוני א קאפ מיט נידריגע דור המבול' דיגע זאכן, אבער דאס איז די העכסטע עבודה וואס איז דא, די העלאת הניצוצות, וכל אחד צריך לעשות עבודתו הפרטית בענינים אלו לקראת ביאת משיח.

וכן עשה אברהם אבינו, שהמשיך את רבקה שהיתה ניצוץ השכינה מבין הקליפות, ובאמת היתה נחשבת לבתו של אברהם אבינו שנוולדה מכוחו (קדושת לוי ד"ה הנה), והיתה מיוחד להיות בת זוגו של יצחק שנוולדה דייקא אחרי עקידתו כמבואר בתורה (כב-כג בברש"י), ושמותם ביחד יצח"ק רבק"ה בגי' תפל"ה וגי' שיר"ה ועוד רמזים נפלאים, ובכוחו הגדול אברהם אבינו העלה אותה מבין הקליפות והציבה לתפארה כאחת מארבע האמהות.

ובכך אברהם אבינו הראה את כוחו הגדול, שאע"פ שהיתה בת ג' שנים, ואביה מת אמש, ואח"י ואמה טוענים 'תשב הנערה אתנו ימים או עשור' (בראשית כד נה), עכ"ז היא נמשכה ואמרה שצריכה לילך מיד, מאחר שאברהם אבינו המשיך אותה אליו בקדושתו וראה לנכון לבנות את כלל ישראל ממנה דוקא.

והנה בהמשך הפרשה מבואר שאליעזר נתן שני צמידים לרבקה שהם כנגד ב' לוחות הברית כמ"ש רש"י, ומקופיא תמוה מאוד מה ענין הלוחות לכאן בזמן שידוכי רבקה ליצחק אבינו.

אלא שידוע שהאבות הקדושים הם שורש כלל ישראל והכל כלול בהם, ולכן צוה השי"ת לאברהם אבינו לילך בכל ארץ ישראל לארכה ולרחבה (בראשית יג יז) בכדי לקנותה עבור בני ישראל, והנה על פי דרך הטבע צריך לזה זמן רב לילך ברגליו סביבות כל ארץ ישראל ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, אבל כמו כן מצינו אצל יעקב אבינו שקיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו (ע"י רש"י להלן כח יג) בעת ששכב על הר המוריה, ואין בידנו להבין איך היה זה, אבל הענין הוא ששם היו שורש חיות כל ישראל וכמו כן שורש כל ארץ ישראל (וכל העולם, כמבואר אצלינו בליל שב"ק בענין עצם הלוז), והיה כל ארץ ישראל נמשך לנקודת המרכז.

והנה שורש הלוחות הוא באברהם אבינו, כמו שאמרו חז"ל (ב"ב טו): 'אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא, ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה', ומה באו אח"כ הלוחות כמו שאמרו (שה"ש רבה ה יד) שהלוחות הראשונות נחצבו

מגלגל חמה. והלוחות ניתנו ע"י משה רבינו שגם הוא שורש כלל ישראל והתכללותם (ע"י ליקו"ת תהלים ז), ונקבר יחד עם האבות במערת המכפלה כמו שנתבאר (ליל שב"ק).

ולכן לא בטלו הלוחות הראשונות לעולם, שגם שברי הלוחות היו בארון (ברכות ה), ו"ישמח משה במתנת חלקו' ונתן מהארת לוחות הראשונות למי שצריך לה וממית עצמו על התורה.

ובזה מובן מה ענין הלוחות לשידוכיה של רבקה ליצחק, שאכן כאן טמון סוד הלוחות, שמאחר ואליעזר נשלח כדי להעלות הניצוץ הקדוש והנפלא הזה מפדן ארם הראה לה את מה שיצא מהיחוד הקדוש שיתהווה מנישואיה ליצחק, שלוחות הברית ששורשם אצל אברהם אבינו ומשה רבינו וכוללים את כל התורה והמצוות, נבנו משידוך זה שבין יצחק לרבקה שמהם נבנה כלל ישראל, וכעין מה דאיתא בספד"ק שאליעזר הראה לה גם את כל מה שיעבור על בניה ובני בניה לדורי דורות.

והנה אדם פשוט יכול לתמוה על שידוך שנעשה באופן זה, ואם היתה רבקה שואלת למה לא בא החתן יצחק בעצמו, היה לו לאליעזר להסבירה מפני שהוא קדוש בקדושת קרבן ואין לו לצאת מארץ ישראל, וכי איזה אשה רוצה לינשא לקרבן 'וואס פליט אין הימל א גאנצע צייט'... אך לפי מה שנתבאר מובן דאין הכי נמי אם מדברים משידוך גשמי קשה לאשה להסכים לחתן כזה, אבל כאן מדברים מיצחק אבינו ורבקה אמנו, שנישואיהם הוא יחוד נפלא שאינו דבר גשמי כלל.

והנה בימינו הקליפה עומדת על מקום המקדש בתוקף בשני רגלי', שעומדים שם כמה תיפלות בתפארתם בעוה"ר, ואיתא בספד"ק (ש"ך עה"ת בראשית ד"ה ויהי האדם) שיש על מקום המקדש שכבת ארץ העמים ולכן יכלו לשלוט במקום נורא ונשגב זה ידי זדים זרים. ואף שכבר ב' אלפי שנה שיושבים אנו בגלות, וכבר עבר עלינו בכל דור ודור צרות יגון ואנחה שאין לשער ולתאר, ורק הקב"ה יודע מה שעברנו וכמה רדיפות ושחיטות עבר עלינו, וכל הקדושים והצדיקים במשך הדורות הורידו דמעות למען כבוד שמו יתברך ולמען כבוד מקום המקדש המתחלל בכל רגע ורגע, לא נראה לעינינו שפעלו כלום בתפלתם. ומעשה היה (ע"י קב הישר סוף פרק צג) ברבי אברהם החסיד מצפת, שבא זמנו למות, ואמר לו האר"י הק' שילך לכותל המערבי, ואם יזכה לראות את השכינה ידע שיאריך ימים, והלך להכותל, ואכן ראה אותה, אבל חזר והגיד להאר"י הק' שראה אותה וצורתה מרה מאד ויושבת שם ואינה פוסקת מלבכות.

וביאור הדבר הוא שעל מקום המקדש דייקא שורה הקליפה באופן נורא מאד, ומאחר וכן הוא צריך ליהרר מאד שלא לעלות לשם, דמי שיש לו איזה טומאה סכנה גדולה היא לו, ואפי' הקדושים והצדיקים יראו מלילך לשם שלא להתגרות בקליפה שנאחזת שם בצפרניה בכל כוחה, והאזה"ח הק' אמר שמוכן

ליסע לירושלים ויעשה מערכה נגדה, אבל הקליפה אמרה 'איך וועל דיר אוועק לייגן פאר דו וועסט מיר אוועק לייגן', ונפטר שם לפני שהשיג לפעול מה שרצה. וגם האר"י הק' לא נסע לירושלים מעולם, כידוע שהוא היה בחי' משיח בן יוסף (פע"ח שער העמידה פ"ט), וסכנת מות היא למשיח בן יוסף להתגרות בקליפה, רק פעם אחת אמר שמוכן לילך שהיה אז התעוררות הגאולה, אבל לא אסתייע מילתא כידוע (שבחי האר"י פ"ח).

ואף בתחילת תפילת שמונה עשרה מצינו דבר מעוניין, שנפסק בשו"ע (סי' צד ס"א) שקודם התפילה יכוון את לבו כנגד בית קודש הקדשים, ולכאורה היה מן הראוי להזכיר מקום המקדש בתחילת שמונה עשרה, ולמעשה אין אנו פותחים בהזכרתו אלא ב'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב', ורק בברכות האמצעיות לאחר שאנו מבקשים צרכי עצמנו בגשמיות מבקשים גם 'ולירושלים עירך ברחמים תשוב' ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים', כאילו היא רק בקשה כשאר הבקשות. ויותר מכל זה, דהנה עפ"י הקבלה כל עבודתנו היא בשביל 'רחל', ורוב כוונת התפלות הם לצורך 'רחל', אבל אין מזכירים אותה בתוך התפלה בשום מקום אף לא בדרך אגב.

אלא הענין הוא שכבר נתבאר שמערת המכפלה וירושלים שניהם ענין אחד, כי גם מערת המכפלה היא שורש כל ארץ ישראל, אלא שירושלים הוא מקום המקדש באתגליא, וחברון הוא מקום המקדש באתכסיא, וכדחזינן גם מהא שנקברו האבות במקום נסתר ומשומר 'במערה' כמ"ש בפרשתן, דהיינו בבחינת אתכסיא. ויש להוסיף שלעומתם קבר רחל הוא בבחי' אתגליא כמו מקום המקדש, שהיא במקום מגולה על אם הדרך 'בדרך אפרתה' (בראשית לה, ט), והיתה שם רק מצבת האבן הקטנה אשר הניח יעקב אבינו שלא הוסרה משם מעולם. ורק לפני כמאה שנים בנה שם ר' משה מונטיפיורי את המציבה הגדולה והאהל על גבה [ואכן היו מחכמי ישראל שלא הסכימו עמו מאחר שעל קבר רחל להיות מגולה בבחי' אתגליא ולא מכוסה כלל]. ואיתא (ע"י תיקון זריש תיקון וובביאור הגר"א שם) שהשכינה שורה לפעמים אצל מקום המקדש ולפעמים אצל קבר רחל, דשניהם בבחינת הקדושה באתגליא. וגם בקבר רחל כמו במקום המקדש שלטה יד הישמעאלים במשך השנים, ולא היה שום יהודי בסביבות אותו המקום עד מרחק רב, והערביים היו מקברים שם את פגריהם סביבה, ולא ראינו שפלטה אותם, ואע"פ שבוודאי אכן פלטה אותם אבל לא זכינו לראות זאת להדיא.

וא"כ באמת אכן מזכירים אנו את מקום המקדש בתפילתנו במה שאנו אומרים 'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב', דהיינו שמכוונים לאבות הקדושים שמקום קבורתם במערת המכפלה, ששוכנת בעיר 'חברון' שהיא מלשון 'חיבור', שמחובר למקום המקדש כמבואר לעיל, ובזה אנו מקיימין 'כיון את לבו כנגד בית קודש הקדשים', דהיינו הך, כי כל התפילות שלנו הולכים דרך מקום המקדש ומערת המכפלה (ע"י רש"י להלן כח, יז, מגלה עמוקות ואתחנן אופן רכב). וזה העניין שהיחוד בין אברהם ושרה ועבודתם ממשיכים הלאה במערת המכפלה באתכסיא (וע"י ב"ב נח). יחד עם קדושת ירושלים, מאחר שאין לקליפות שליטה למונעם מכך שמה. אך בפירוש ובאתגליא אין אנו יכולים לדבר ממקום המקדש, כדי שלא יבינו הקליפות, שעל האתגליא של המקום המקדש יש להם אחיזה ואין להתגרות בהם, ולכן גם את רחל אין מזכירים בפירוש כדי שלא יבינו הקליפות, אבל בעלמא דאתכסיא אין להם שום מגע, וממילא מדברים ממקום המקדש רק באופן אתכסיא, שאנו מתפללים בפה על האבות ובלב הכונה היא על השכינה.

וזהו ענין 'ארון במקומו נגנו' כדאיתא בגמרא (יומא נג), ששלמה המלך תיקן מקום לגניזת הארון, אע"פ שצריך ביאור בזה שהרי הארון אינו דבר גשמי כלל דמקום ארון אינו מן המדה (שם כא), ולכאורה למה הוצרך להכין מקום בשבילו, אבל עכ"פ כך המציאות שהארון נגנו שם במקומו, וא"כ אע"פ שאין אנו רואים כלום על הר הבית הק' אלא שיקוף משומם וטמא, בעצם נקודת קדושת המקדש באתכסיא לא היה שום מגע נכרי מעולם.

ולמעשה אנו רואים בזמנינו שנקודת מקום המקדש כבר מוכן לפרוץ ולהתגלות, ואע"פ שהקב"ה מדבר לנו באופן אתכסיא, שלכאורה אין אנו יכולים להבין מה נדרש ממנו, אבל צריכים להבין שהמדובר כאן הוא על מקום המקדש, וכל המלחמות וה'באמבעס' שעורכים שם הכל הבל, ורק בני ישראל שומרי משמרת הקודש הם ה'באמבעס' האמיתיים. 'מ'זעהט אז ס'קאכט זיך פון אויבן, ס'קאכט זיך פון אינטן', מקום המקדש ומערת המכפלה תובעים מאיתנו וממתינים לנו שנעשה את התיקונים האחרונים. יעזור השי"ת שכן נזכה להתגלות הארון, התגלות הלוחות, התגלות השכינה, התגלות רחל, התגלות דוד, והתגלות משיח, ונראה 'לעכטיגע' זמנים ו'לעכטיגע' וועלט' בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

מרגניתא דמלכא

אמירות נעימות ופנינים יקרים
שהשמיע כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
בלילי שבת קודש בעת עריכת שלחנו הטהור

פרשת תולדות תשפ"ג

א.

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק לב) שברכות יצחק היתה בליל ראשון של פסח בערב, ולכן אמרה רבקה ליעקב קח לי משם שני גדיי עזים טובים, וכמו שמפרש רש"י על השני גדיי עזים שיפסח הי', האחד הקריב לפסחו', ואותו היום נערב פסח] היה ג"כ היומא דהילולא של אברהם אבינו (פרמ"ג סימן תעו ס"ב), נמצא שגם תחילת הפרשה כשמכר עשיו את בכורתו ליעקב היה בערב פסח [מ"ח שנים קודם לכן, שהרי יצחק היה בן קכ"ג בעת הברכות כמבואר ברש"י ובמות אברהם היה רק בן שבעים וחמש], וכדאיתא ברש"י (שם) שבישל יעקב נזיד עדשים, משום האבילות על פטירת אברהם אבינו, היוצא לנו שבין מכירת הבכורה ואף את ברכת יצחק היו באותו יום, ובוזה מובן את הקרא שעשיו אומר 'ויעקבני זה' פעמים (בראשית כז, לו) שעשיו כשעשיו ראה שיעקב לקח ממנו את הברכות, הזכיר מהנעשה ביום 'זה' ממש שנים קודם לכן, וע"ז קבל שביום אחד רימה אותי יעקב שני פעמים, בלקחו ממנו את הבכורה ואת הברכות.

וזה שמת אברהם אבינו באותו ערב פסח בהיותו בן קע"ה שנה, מביא רש"י שעשיו גרם לו שימות קודם זמנו, שהיה צריך לחיות מאה ושמונים שנה כמו יצחק אבינו, וכדי שלא יראה את בן בנו עשיו יוצא לתרבות רעה קצר לו הקב"ה את שנותיו.

נמצא דלמשך ט"ו שנה חיו שלושת האבות בעולם יחד, דכשמת אברהם כבר היו יעקב ועשיו ט"ו שנים, נמצא שט"ו שנות האחרונות של אאע"ה חיו כל האבות יחד, ועשו תיקונים גדולים לנצח, וכמו דאיתא בגמ' בבא מציעא (דף פה:): אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי, יומא חד ריש ירחא הוה נגה ליה ולא אתא, א"ל מאי טעמא נגה ליה למר, אמר ליה אדאוקימנא לאברהם ומשינא ידיה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק וכן ליעקב, ולוקמינהו בהדי הדדי, סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא זמניה [אליהו הנביא היה מצוי בישיבה של רבי, יום אחד שהיה ראש חודש נתאחר ולא בא, אמר לו רבי מהו טעם שנתאחר לו מר, אמר לו אליהו שלוקח לי זמן רב עד שאני מעמיד את אברהם ורוחץ ידי והוא מתפלל ואני משכיבו, ואח"כ אני עושה כן ליצחק ואח"כ ליעקב. שאל אותו רבי מפני אינו מעמידם כאחד (בכדי שיתפללו יחד ויקצר בזמן), אמר לו אליהו שבשמים סוברים שאם יתפללו יחד הם מתחזקים ומרבים ברחמים בתפלה כל כך עד שיביאו את המשיח לפני זמנו על כן לא ניתן לי רשות להעמידן יחד]

חזינן מזה גודל הכח שיש לגי האבות ביחד, עד שהיו יכולים להקדים ביאת משיח קודם זמנו, ולתקן את העולם לתיקונו השלם, ומזה הזמן החשוב והיקר גרם עשיו הרשע שימעט בחמש שנים שלימים, שמשום מעשיו הרעים נפטר אברהם ה' שנים קודם זמנו, א"כ עכשיו ששמע יצחק אבינו מעשיו 'ויעקבני זה פעמים שאת בכורתי לקח', התחיל להתעניין בזה (עיין רש"י ד"ה הכי קרא שמו, בשם מדרש נתנומא) ושאל לו יצחק למה מכרת לו את הבכורה, והוכרח עשיו לספר לאביו שהיה 'עיקף' וכמו שדרשו חז"ל (בבא בתרא טז:): שבאותו היום יצא לתרבות רעה וחמש עבירות חמורות עבר אותו רשע באותו היום,

ממילא הבין שמשום מעשיו הרעים מת אביו אברהם לפני המועד, ואז נתגלה לפניו שאינו צדיק אלא רשע ורמאי, ולכן בירכו כמעשיו 'על חרבך תחיה' (בראשית כז, מ), ומאז שהבין שיעקב הוא האיש תם בירכו שנית כמו שכתוב (שם כח, א) 'ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו', ובהמשך כתיב 'וקל שדי יברך אותך ויפרך וירבך', ועל כן שלחו עכשו דוקא לביתו של לבן לישא אשה, וצוה אותו לא ליקח אשה מבנות כנען, כדי שלא להתערב עם צד הטומאה.

ב.

האריך בענין שימי חנוכה והדלקת המנורה מראה על ענין ההתחדשות. כי טבע האדם הוא שבתחילת היום הוא בתוקפו ובגבורתו וכוחו רב ועצום, אך ככל שחולפים השעות והוא משתמש בכוחותיו המה פוחתים ואוזלים עד שבסוף היום הוא חלש ונרפה כיון שלא נשאר בקרבו אלא מעט מן המעט כח וְעֶצְמָה. וכן הוא במהלך שנותיו של אדם, בראשית שנותיו כוחו במתניו וחילו וגבורתו מלאים ושלמים, אבל ככל ששנותיו עוברים וחולפים ומגיע לגיל העמידה וביותר לגיל הזקנה כוחותיו מתדלדלים ופוחתים, ואין בו די כוח לעשות ולפעול לצאת ולבא.

אולם מצינו אצל צדיקי עולם מאורי אומתנו שכל ימיהם היו שווים לטובה, ולא נס לָחֵם ולא תשש כוחם אף בימי שיבתם [כך גם מעידה התורה על משה רבינו רעיא מהימנא שעד יומו האחרון לא כהתה עינו ולא נס ליחון], והענין הוא שהקב"ה מחדש בכל רגע ורגע את כל הבריאה, ואלו הצדיקים והחסידיים ההולכים לפני אלוקים בדעת ותבונה להכיר את בוראם, ולהבין ולהשכיל שכל רגע ורגע נופח הקב"ה רוח חדשה בכל צבא השמים והארץ ומחדש בטובו את כל הבריאה, ממילא הם חיים כל ימיהם בהתחדשות והמה אוזרים חיל ואומץ ומתחזקים להתחדש בעבודת השם בכל רגע ורגע ע"ד זקני תלמודי חכמים 'כל זמן שמזקינין דעתן מתישבת עליהן'.

וזה רואין בנס המנורה שלא נכבה למשך ח' ימים עם שמן מועט כמדת יום אחד בלבד, שעל אף שעפ"י דרכי העולם השמן היה יכול לדלוק רק לילה אחד, שכשהיא דולקת היא פוחתת וכלה, אבל כשה' יתברך מחדש שפעו בכל רגע אין השמן נפחת כלל, שהרי בכל רגע נשפע שמן חדש. נמצא דייקא בנס זה שדלקה השמן שמונה ימים נודע ונגלה לעין כל גודל מידתו של הקב"ה המחדש בטובו בכל יום ובכל רגע מעשה בראשית.

וזה היה גודל עבודתם של הכהנים הקדושים החשמונאים שלא התייאשו והתחדשו בכוחות אדירים להילחם נגד מלכות יון החזקה, וגם הדליקו את המנורה עם שמן מיעוט שמצאו בחותמו של כהן גדול על אף שבדרך הטבע לא היה סיכוי שידליק כל ח' ימים.

ובזה מבואר מה דאיתא בזוה"ק (תיקו"ז כט ע"א) שבחנוכה תיקנו מידת ההוד, וביותר מה שכתב האר"י ז"ל (פרי עץ חיים חנוכה פ"ד) שמידת הוד נתקן דייקא על ידי שהדליקו החשמונאים את נרות המנורה בבית המקדש שמונה ימים. ששורש מידת ההוד היינו שיכיר האדם ויודה לשמו יתברך על כל רגע ורגע שמוריק לו שפעו ומחיה אותו ואת כל הבריאה כולה, כדברי חז"ל (בראשית רבה יד, ט) על הפסוק (תהילים קנ, ו) 'כל הנשמה תהלל יה הללויה' שיעל כל נשימה ונשימה תהלל יה'. וזה היה מהותם של החשמונאים כנ"ל וממילא ראוי היה שעל ידם יבא תיקון למידת ההוד ע"י הדלקת הנרות לח' ימים שהראה על ענין ההתחדשות כאמור.

וכשאדם חי בכל עת עם התחדשות ועזות ואינו מתייאש כלל, אזי מתעלה עד אין שיעור וערך למעלה מן המשוער, כי ע"י שמתבונן בזה שהקב"ה מחדש עולמו בכל רגע ורגע אזי הוא מנצל כל רגע ורגע לתורה ועבודה ואינו מניח רגע שילך לאיבוד.

ג.

בגודל מעלת המנורה מצינו במדרש רבה פרשת תולדות (פס"ה) על הא דכתיב 'וירח את ריח בגדיו ויברכהו' (בראשית כז, כז) כגון יוסף משיתא, דבשעה שבקשו שונאים להכנס להר הבית אמרו יכנס מהם ובהם תחלה, אמרין ליה עול ומה דאת מפיק דידך, כנס והוציא מנורה של זהב אמרו לו אין דרכו של הדיוט להשתמש בזו, אלא עול זמן תנינות ומה דאת מפיק דידך ולא קיבל עליו, א"ר פנחס נתנו לו מכס נ"י שנים ולא קיבל עליו, אמר לא דיי שהכעסתי לאלהי פעם אחת אלא שאכעיסנו פעם שניה, מה עשו לו נתנו אותו בחמור של חרשים והיו מנסרים בו והיה מצווח ואומר 'ווי אוי אוי שהכעסתי לבוראי'.

ורואין שאפ"י משומד שהתרחק מאוד מדרך התורה ולא האמין בה', עכ"ז ברגע שנגע במנורה המרמזת על השראת השכינה, כדאיתא בחז"ל (שבת כד:): עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, ע"י הנר המערבי שהיה הכה"ג מדליק בכל יום ויום עם שאר הנרות, ועל אף שנתן בה כמדת חברותיה היתה דולקת למשך כל הלילה ויום שלמחרת עד הדלקת הנרות בין הערביים, וכמ"ש לעיל שזה מרמז על ההתחדשות שהיתה בוערת למשך כל הזמן בהתחדשות, וע"י שאותו משומד נגע בהמנורה התחדשו בו כוחותיו והרהר בתשובה, עד שלא רצה ליכנס שנית והיה מוכן ליהרג על קידוה"ש למען שמו יתברך.

והלא ק"ו הוא מה משומד יכול ליהפך ולחזור תחת עול מלכות שמים, על אחת כמה וכמה יהודי שעומד להדליק את נרות חנוכה בהכנה תחילה יכול להתחדש ביותר, ולהתרומם ולהתקרב עוד להשי"ת. ואיתא באבודרהם (תפלת שחרית, למנצח בנגינות) כל האומר למנצח בנגינות בכל יום נחשב לו כאילו מדליק את מנורה הטהורה בהיכל המלך בבית המקדש, וכאילו מקבל פני שכינה, וזה מעורר התחדשות נפלאה על האדם, ואין זו עבודת האדם רק בחנוכה, אלא בכל יום ויום יהיה בעיניך כחדשים, ועל כן אמרינן מזמור זה בכל יום בתחילת תפילת שחרית בראשית עבודתנו של היום, והוא כדי להתחדש בעבודתנו ולעשות רצון אבינו שבשמים בכל כוחינו.